

шляхом запровадження спецкурсу «Вища педагогічна освіта в країнах Центральної Європи» у межах дисципліни «Порівняльна педагогіка» для студентів-майбутніх учителів іноземних мов; включення спецкурсу «Зміст і технології вищої педагогічної освіти» у зміст дисципліни «Педагогіка і психологія вищої освіти» для аспірантів; створення дискусійного клубу «Педагогічна освіта ХХІ століття».

Література:

1. Болингброк Г. Письма об изучении и пользе истории. Пер. с англ. / Г. Болингброк. – М.: Наука, 1978. – С. 10-11.
2. Гершунский Б. С. Философия образования для ХХІ века / Борис Семенович Гершунский. – М.: Совершенство, 1998. – 605 с.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – С. 5, 8-9, 12-13.
4. Дьюи Дж. Школа и общество. Пер. с англ. / Джон Дьюи. – М.: Госуд. изд-во, 1924. – С. 167.
5. Кремень В. Г. Через модернізацію освіти до оновлення і згуртування нації / Василь Григорович Кремень // Освіта Донбасу. – 2001. – № 1 (87). – С. 8-11.
6. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія / Людмила Прокопівна Пуховська. – К.: Вища школа, 1997. – 180 с.

В предлагаемой статье автор обосновывает актуальность исследования ведущих тенденций развития высшего педагогического образования в странах Вышеградской четверки во второй половине ХХ – начале ХХІ веков.

The proposed article author justifies the relevance of studies of trends in higher education in the countries of Visegrad Four in the second half of ХХ – beginning of ХХІ century.

УДК37:65.012(075.8)

Серьожникова Р.К.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ЦІННІСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИВАЮЧОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ В УНІВЕРСИТЕТІ НЕПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розглядаються основи розвиваючого навчання, обумовленого вдосконалюванням соціального Я, професійного Я и Я реального, гармонізацією індивідуального й суб'єктивного досвіду студента, що забезпечено індивідуально-ціннісним підходом, орієнтованим на створення умов (креативного середовища) для творчого різнобічного розвитку студентів - майбутніх викладачів профільних дисциплін.

Постановка проблеми В ХХІ столітті доктрина розвиваючої освіти виникла як наслідок тих соціально-економічних змін у країні, які ввергнули університетську систему освіти в стан безперервного реформування і модернізації, що спричинило, у свою чергу, зміну пріоритетів у взаємовідносинах розвитку, навчання й саморозвитку студентів відповідно до принципів диференціації, індивідуалізації й гуманізації навчання. При цьому проблема навчання й розвитку в умовах вузівської освіти поставлена у трьох взаємопроникаючих площинах: у площині творчого розвитку майбутнього фахівця, у площині самореалізації в професійному становленні й у площині підвищення функціональної грамотності студента, які можуть бути реалізовані в розвиваючому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гуманізація спрямована на створення таких форм, змісту, методів навчання й виховання, які забезпечують ефективне розкриття індивідуальності студента, його пізнавальних процесів, особистісних якостей. Створення таких умов, при яких він захоче вчитися, буде особисто зацікавлений у тому, щоб

сприймати, а не відштовхувати учбово-утворювальний вплив. Виходячи із чого, розвиваюча освіта або зміст буття студента може бути визначений у такий спосіб: «Пізнай самого себе, а значить і всі закони Всесвіту, уживи потім отримане на створення в собі й навколо себе Гармонії й Краси. Психофізична гармонія в організмі людини, гармонія в його ставленні до самого себе - усвідомлена гармонія в зовнішній діяльності, де полем діяльності виступає спочатку планета, а потім і Всесвіт»(1, с.14).

Учені думають, що викладач є творцем інформаційного образу і пізнавально-активного поля, що створює умови для креативного розвитку особистості студента, для його творчої самоактуалізації [2; 3; 8].

В. В. Вернадський стверджує, що кожна особистість характеризується «полем власного існування», якому властиві раціональні й ірраціональні елементи. Поле особистості характеризується об'єднанням почуттєвого й раціонального, підсвідомого й свідомого, евристичного й гедоністичного. Воно проявляється відносно людини до світу, а також у явищах, що не піддаються стандартному логічному осмисленню: емоціям, почуттям, переживанням, інтуїтивних передбаченнях, сновидіннях та ін. Поле окремої людини перебуває в постійній взаємодії з іншими людьми [1].

На думку О. Б. Орлова, одним з варіантів, що впливають на зміну ситуації в сучасному вузі є “усіяка психологізація педагогічної освіти з метою істотного підвищення рівня психологічної культури майбутніх викладачів» [6].

Спираючись на теоретичні передумови К. Роджерса, А. Маслоу, О. Б. Орлова та ін. про сутність гуманізації, які виходять із того, що навчає не сам зміст освіти, так сказати озвучене викладачем, а насамперед особистість із “розуміючим і приймаючим мисленням” (К. Роджерс) [7]. Це підтверджує й ствердження В. В. Краєвського про те, що в професійній освіті на зміну ідеології “інформативно-описового викладання” повинна прийти ідеологія методологічної спрямованості навчання, що “покликана допомогти студентові перейти від змістовно-відбивного одержання наукових знань до конструктивно-дієльного” [9].

Мета статті перебуває у розгляді проектування креативного середовища, що забезпечує умови й можливості для самовизначення, саморозвитку студента, самоактуалізації креативності, що лежать в основі розвиваючої освітньої системи.

З метою аргументації даного поняття, пошлемося на гуманістичну психологію й дослідження майстерності учителя Н. Кузьміної [4]. У ході вивчення відмінностей у системі знань талановитих і малоздібних учителів з однаковим стажем роботи Н. Кузьміна дійшла висновку, що ці розходження складаються в широті й психологічній віднесеності їх до системи педагогічних знань. Так у малоздібних учителів базовими виявилися лише два компоненти знань (знання предмета й методика його викладання), принципова відмінність компетентності талановитого учителя складалась в психологічних компонентах системи знань, які будучи досить високого рівня сформованості, дозволяють учителеві переструктурувати всю систему раніше набутих знань, адаптуючи їх до конкретних умов діяльності. Н. Кузьміна виділяє три таких компоненти знань, що визначають ефективність організації навчального процесу: диференційно-психологічний (знання про особливості засвоєння навчального матеріалу конкретними учнями), соціально-психологічний (знання про особливості активності навчальної групи й конкретного учня в ній), аутопсихологічний (знання про достоїнства і недоліки власної діяльності й особистості).

К. Роджерс гуманізацію освіти розглядає як прояв нового мислення викладача, яке не можна забезпечити ні шляхом удосконалювання навичок і вмінь, знань і здатностей, ні шляхом розробки й впровадження в процес навчання нових експериментальних програм і найсучасніших технічних засобів навчання. По переконанню К. Роджерса [7], дійсна реформа освіти повинна ґрунтуватися на перебудові певних особистісних установок викладача, що реалізуються в процесі його міжособистісної взаємодії зі студентами, тому що його основне завдання стимулювання й ініціювання (фасилітація) осмисленого навчання. К. Роджерс виділяє три основні настанови викладача - фасилітатора: «істинність» і «відкритість»- припускає відкритість викладача своїм власним думкам і

переживанням, здатність відкрито виражати й транслювати їх у міжособистісному спілкуванні зі студентами; «прийняття» і «довіра»- являє собою внутрішню впевненість викладача в можливостях і здатностях кожного студента; «емпатичне розуміння»- бачення викладачем внутрішнього світу й поведінки кожного учня з його внутрішньої позиції, як би його очами [7].

Здійснивши більш широкий перенос, ми можемо припустити, що соціальна майстерність, дидакалогічна позиція, що ґрунтується на великій сприйнятливості до знань психологічного характеру, повинні бути основою розвиваючої освіти. І саме тому вважаємо, що дидакалогічна позиція - це конструктивне ставлення до оточення, тобто здатність цінувати творчий і інтелектуальний потенціал інших, тактовність і співчуття, здатність до суб'єктної взаємодії, незалежність і самостійність у судженнях, відповідальність перед іншими. Крім того, слідом за А. Коняєвої, під категорією людей, що володіють соціальною майстерністю, ми розуміємо таких представників педагогічного суспільства, які в стані успішно дозволити непросте завдання підстави і виведення на рівень творчого самокреативного функціонування певного соціального організму (організація, група, клас та ін.). Це досягається завдяки наявності значно розвиненій потреби в креативному співтоваристві, прагнення до самоактуалізації, психологічній чутливості, чому сприяє креативне середовище вузу (Р. Серьожникова)[9].

Оцінку особистісного ефекту креативного середовища університету ми проводили за типами творчих позицій, представленими методикою векторного моделювання [9]. З огляду на типологію творчої позиції майбутнього викладача й значення креативної перетворюючої активності у формуванні творчої позиції студента в контексті гуманістичної педагогіки. ми побудували систему координат вектора перетворюючої діяльності за допомогою шкал («Креативність», «Репродуктивність», «Самоактуалізація» і «Адаптація»), кожна з яких відповідає певній стадії системи професійно-педагогічної освіти й певному типу творчої позиції, що використовується як оцінка професійно-освітнього середовища в просторі професійно-педагогічної підготовки в університеті непедагогічного профілю (рис.1).

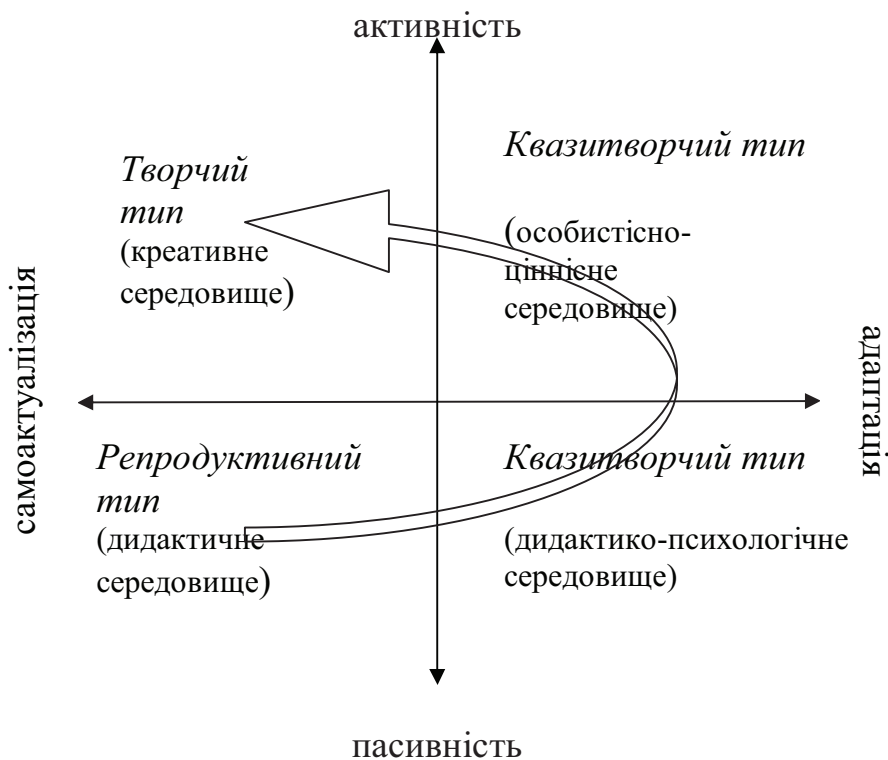

Рисунок 1 Простір професійно-педагогічної підготовки в університеті непедагогічного профілю

Передбачається необхідність формування здатностей до вироблення необхідних знань – не тільки для адаптації до змін, але й для їхнього перетворення. Мова йде про сполучення процесів навчання й освіти (утворення людської особистості), про таку організацію, при якій фундаментальні знання формуються в спільній роботі студентів і викладачів «тут і тепер» згідно тієї або іншої освітньої ситуації. «Фундаментальними» при цьому виявляються вже не природничо-наукові знання про «об'єкти» (фізика, хімія та ін.), а рефлексивні знання про мислення й діяльність, про способи одержання, систематизації й вживання знань різного типу. Відповідно, базовим процесом освіти стає не звична передача студентам готових знань, а розвиток функцій інтелекту, розвиток здатності мислити, освоювати логічне, діалектичне, творче мислення. Інтелект і теоретичне розуміння дійсності розглядаються нами як основа компетентності, професіоналізму.

Важливі не знання, а вміння їх практично застосовувати. Інтелект визначає успіх справи, дозволяючи знайти потрібні для нього підстави. Із цього погляду, в цілому зміст професійно-педагогічної освіти може бути представлено як:

а) предметний зміст, представлений у відповідному наборі знань-умінь-навичок, що дають можливість бути суб'єктом знань-умінь-навичок, характерних для педагогічної діяльності. Перед викладачами стоять завдання: формування стійкої мотивації до професійно-педагогічної діяльності як життєво важливого процесу; забезпечення освоєння студентами стандартів освіти по шаблонам навчання; розвиток креативних здібностей студента;

б) способи навчання, алгоритми мислення й представлена в них здатність учитися, тобто бути суб'єктом навчально-професійної діяльності, коли студент оволодіває навичками довільної регуляції своєї навчальної діяльності. Тоді знання-уміння-навички перетворюються з мети навчання в засіб розвитку цієї здатності. У міру розвитку розумових здібностей індивідів їхній пошук перетворюється у творчість. Створення для творчості сприятливих умов - самий потужний фактор суспільного прогресу. Одним з найважливіших факторів навчання творчості студентів варто визнати навчання їхньому мисленню, тобто вмінню застосовувати прийоми дії з думками. Отже, перед викладачами університету стоять завдання представити мислення не тільки міркуванням, дискурсом, коли мислення рухається по заданій (науковій) логіці, але й такими формами, як полягання (рамки, схем, ідей, онтології, понять і т.д.) і трансцендирування (вихід за покладені рамки, зміна просторів міркувань і т.д.).

Спираючись на особистісний підхід в навчально-професійному процесі, перетворити його в розвиваючий механізм, сформувати вміння самовиховання й самоосвіти, забезпечити максимум умов для самореалізації, самоствердження;

в) способи професійної самоактуалізації, представлені в здатності до міжособистісної й соціальної взаємодій, настільки необхідної для успішного входження й активної діяльності в умовах сучасного професійно-педагогічного процесу. Це припускає розвиток соціальних і особистісних здібностей студентів, мотиваційної й ціннісної сфер їхньої особистості, комунікативних здібностей, тобто здатності до міжособистісної взаємодії з однокурсниками й викладачами в навчально-професійної діяльності.

При розвитку соціальних здібностей метою професійно-педагогічної освіти є присвоєння студентами способів соціальної й міжособистісної взаємодії, необхідних для успішного входження й функціонування в сучасному соціально-педагогічному середовищі. Це особливе завдання, з огляду на соціальну, економічну, етнічну й конфесіональну неоднорідність сучасного українського суспільства, а також багатополісність духовно-моральних орієнтирів і життєвих цінностей.

Ступінь задоволеності людини життям, міра повноти випробовуваного їм щастя безпосередньо залежать від того, якою мірою її досвід, її реальне «Я», ідеальне «Я» і потенційне «Я» узгодяться між собою [5].

У людини, що має проблеми в реалізації свого потенціалу, виникає прірва між її органічним досвідом і свідомими цілями. Зокрема, оцінка розглядається К.Роджерсом як

перешкода на шляху самореалізації. Страх перед тим, щоб втратити позитивну увагу, може зробити на індивідуума набагато більше враження, чим її власний оцінний процес. Тільки після того, як буде досягнуто згоди між особистістю й досвідом, може відбуватися процес самореалізації. При цьому ми виходимо з того, що можливості професійно-педагогічної освіти на різних ступенях навчання (бакалавр, спеціаліст, магістр) різні.

У даному контексті, професійно-педагогічна освіта є відкритою і у певній мері системою, що самоорганізується (синергетична). Ця система характеризується метою, змістом, структурованими навчальними програмами й планами, і розглядається в трьох вимірах: соціальний масштаб, ступінь освіти, профіль освіти. Системоутворюючою (або смислоутворюючою) складовою професійно-педагогічної освітньої системи є мета освіти – підготовка фахівця, здатного самореалізуватися, тобто людини, що затребувана у сучасному суспільстві.

Важливою особливістю сукупного суб'єкта освітнього процесу є те, що його формування відбувається в певному соціальному і просторово-предметному оточенні. Кожний із вхідних у сукупний суб'єкт конкретних суб'єктів має свою мету, представлену у формі певних результатів, але з розмежуванням функцій і ролей, у силу чого професійно-освітній процес здобуває характер психологічно складної полісуб'єктної діяльності.

Головне, що найбільш нас цікавить у професійно-педагогічній освіті – це якість системних зв'язків між просторово-предметним і соціальним компонентами креативного середовища, що властиво і забезпечує той або інший результат освітнього процесу: рівень методичного забезпечення освітнього процесу; ефективність використання всіх освітніх ресурсів даного освітнього середовища; спрямованість освітнього процесу на розкриття й розвиток особистісного потенціалу кожного студента; здатність цього середовища задовольнити весь комплекс потреб майбутнього викладача й сформуванню у нього систему професійних цінностей, що забезпечують йому активну і успішну адаптацію до творчої педагогічної діяльності.

Для кожного рівня і для кожного профілю освіти існує своя специфічна педагогічна система, регламентована нормативно-правовими й програмними документами і що характеризується особливостями цілей, змісту, методів, засобів і організаційних форм освітньої діяльності в єдності її навчальних, виховних і розвиваючих функцій стосовно до студентів. Це надає професійно-освітньому процесові не тільки суцільно педагогічний, але й соціально-культурний зміст, що підкреслює його першорядне значення для розвитку соціуму.

Взаємна детермінація культури і дослідження в університетській освіті проявляється, зокрема, у тому, що більш широкий і фундаментальний блок гуманітарних і соціальних дисциплін, у порівнянні з навчальним планом ВНЗ зі спеціалізованою підготовкою, дозволяє закріпити ціннісну, гуманістичну орієнтацію в освоєнні дійсності, виборі індивідуальних життєвих цілей, напрямку досліджень і моделей педагогічної діяльності. Університетська освіта, таким чином, має значний потенціал для того, щоб стати потужним і провідним фактором, сприяючи найбільш повної реалізації дійсних і потенційних творчих можливостей особистості.

Єдність діяльності, свідомості, особистості розглядається в професійно-педагогічній освіті не як ціль, результат, а як безперервне становлення, що має циклічний процес (див. рис.2).

Позиції, що представлені у контексті креативного середовища дозволили виявити, органічно з його компонентами, головні напрямки формування творчого педагогічного потенціалу майбутнього викладача:

- освітня діяльність-придбання професійно важливих знань, умінь і навичок, що визначають формування творчого педагогічного потенціалу студента;
- співтворча взаємодія – організація сукупності розгорнутих у часі прийомів ділової взаємодії особистості із суб'єктами творчого освітнього середовища;

- суб'єктна активність – розвиток творчого потенціалу як інтегративної якості особистості майбутнього викладача.

Пропонована нами система професійно-педагогічної освіти, що сприяє формуванню творчого педагогічного потенціалу майбутнього викладача реалізується, у процесі проходження наступних стадій:

I - стадія особистісної ідентифікації, різнобічний розвиток інтенцій і сил особистості, що творять; актуалізація рефлексивних здатностей, самопізнання студентом себе як суб'єкта навчально-освітньої діяльності;

II - стадія оволодіння способами і засобами саморегуляції, самоорганізації, формування й реалізації ціннісного відношення до іншої людини;

III - стадія педагогічного самовизначення, формування образу творчої педагогічної діяльності, образу викладача - творця, усвідомлення себе як майбутнього викладача - творця;

IV - стадія рефлепрактичної діяльності, що передбачає освоєння конкретних технологій, котри забезпечують становлення творчої позиції в контексті самоактуалізації творчого педагогічного потенціалу.

Охарактеризуємо більш докладно стадії й процеси.

Перша стадія - «Я - студент - майбутній викладач» - припускає актуалізацію рефлексивних здібностей студента, позиція “особистості, яку навчають”, самопізнання за допомогою спеціальних психологічних знань, «відкриття» себе, проектування себе, освоєння нових форм відносин; позиції суб'єкта свідомості, спілкування й пізнання, формування позитивної самооцінки, мотивації досягнення, самоприйняття; розширення й утворення нових особистісних смислів; актуалізація педагогічної свідомості.

Здійснення даних завдань вимагає спрямованості до креативної індивідуальності кожного студента, його життєвому досвіду, інтенціям, здібностям. Проте практика свідчить, що значна частина випускників, які прийшли у ВНЗ, не володіють психологічною культурою, культурою розумової праці, їм важко працювати з науковою літературою.

Вони психологічно не готові до вибору діяльностей, способів і засобів їхнього здійснення, їхня свідомість орієнтована на репродуктивні способи діяльності. Багато хто психологічно й предметно не готові до прийняття нового образу «студента – майбутнього викладача». Спостерігається високий ступінь тривожності, невротичні явища, звертаючись до різного роду психологічних захистів. На даному етапі необхідне вивчення особистості студента, прояв його суб'єктності, образу самого себе, оточення, образу світу, образу педагогічної професії, життєвих технік і стратегій через спілкування, розуміння й співчутливе відношення.

Другу стадію ми умовно називаємо «Я - Інша людина». Педагогічна діяльність є самообмеження й посилення значимості Іншого, «другодомінантність» (А. Ухтомський). Егоцентризм, нетерпимість до інаковості, недбалість до проблем іншої людини, снобізм помітно виявляються в спрямованості й поведінці молодих людей, що прийшли до університету, на економічний факультет. Відсутність інтересу до іншої людини, по даним нашого діагностичного дослідження, виявляється й на рівні стереотипів свідомості («кожний за себе, один Бог за всіх»), і на рівні поведінки. Багато хто не вміє слухати іншого й чути його, байдужі до яскравих образів і думок однокурсника.

Дана стадія припускає необхідність перебудови всієї системи відносин у співтоваристві «викладачі - студенти» і «студенти - студенти». Персоналізація педагогічної взаємодії стає необхідною умовою розвитку ціннісного відношення до іншої людини. Персоналізована педагогічна взаємодія дозволяє вийти за рамки й затребувати все те, що вуалюється за маскою, роллю, тих елементів особистісного досвіду викладача й студента, які несуть у собі змісти, відносини, де перетворюються всі впливи, інформація, виробляються установки й цінності. А саме: почуття, переживання, вчинки, форми поведінки іншої людини, співрозмовника, що присутній поруч.

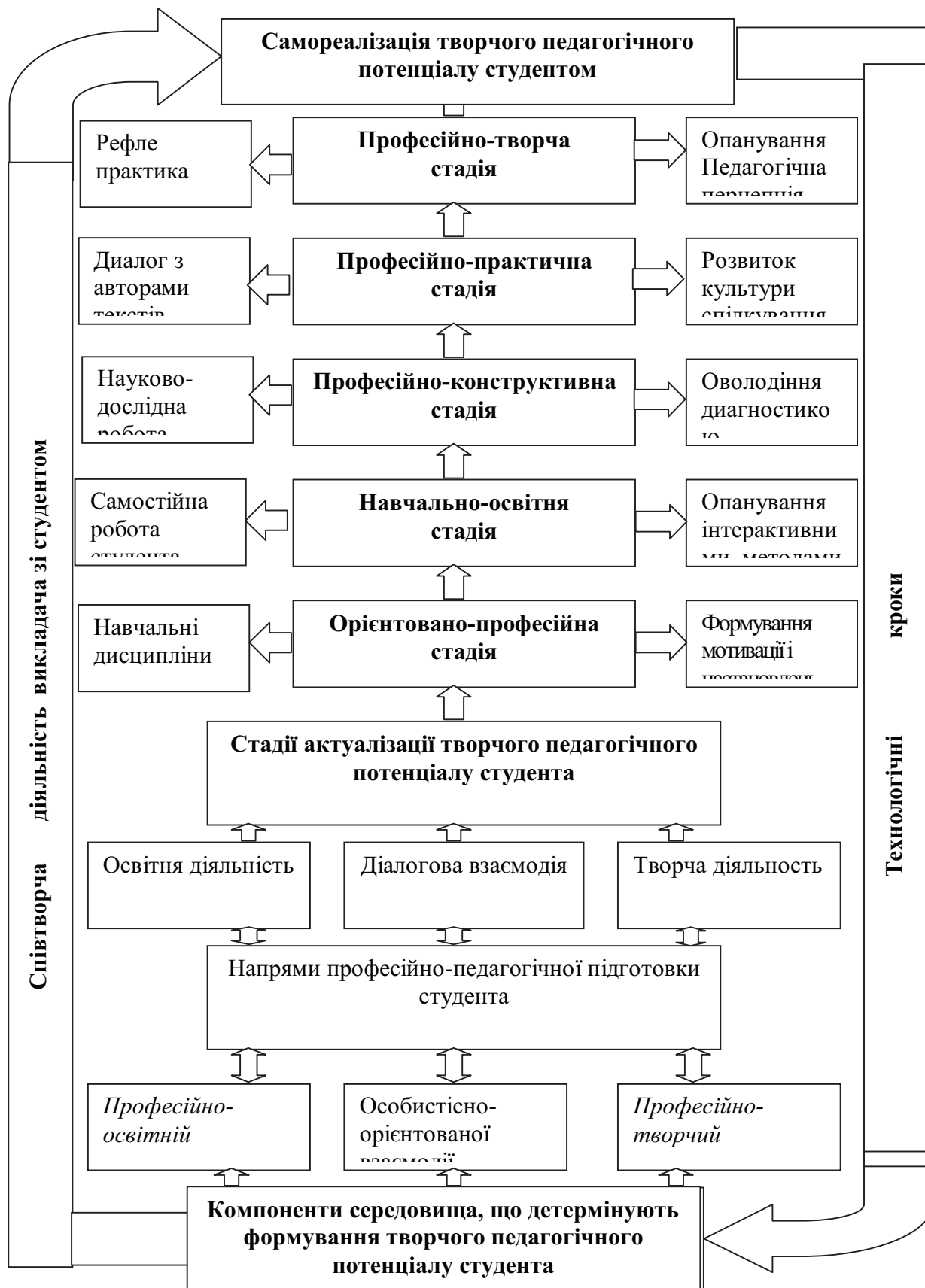

Рисунок 4 Модель актуалізації творчого педагогічного потенціалу студента в умовах креативного середовища психолого-педагогічної підготовки

Із цих позицій нам представляється актуальним особистісно-орієнтований підхід в освітній практиці й розроблювальні в рамках цього підходу технології навчання. Разом з тим аналіз численних публікацій з позначеної проблеми, робота автора зі студентами - майбутніми викладачами економіки, з аспірантами, викладачами, співробітництво з педагогами-практиками викликають ряд питань, які не можуть бути не поміченими. По-перше, частота вживання самого поняття без належного розкриття його змісту приводить до вихолощування змісту явища. Існує психологічна закономірність: слово втрачає людський зміст, якщо воно нав'язує ззовні або занадто часто повторюється. Негативна «робота» даної закономірності, на жаль, уже проявляється і у педагогічній теорії, і в освітній практиці. По-друге, у теоретико-методологічному обґрунтуванні особистісно-орієнтованих технологій навчання домінує особистісно-центрований підхід, представлений у рамках гуманістичної психології (К.Гольдштейн, А.Маслоу, К.Роджерс). В основі «особистісно-центрованого» підходу лежить ідея про заданість позитивної по своїй суті природи людини, що актуалізується в процесі розвитку, що представляє собою процес розгортання закладених у людині тенденцій. При цьому середовище, оточення, світ можуть перешкоджати або сприяти процесу розгортання цих сил і здатностей. Подібна методологічна установка не бере до уваги положення про те, що неодмінною умовою самоактуалізації індивіда є інша людина, конструктивний діалог з нею, контакт із іншим, сприйманим у всій його цілісності. По-третє, завуалірованість, невиразність ідеї «другедомінантності» в обґрунтуванні особистісно-орієнтованого підходу виявляється і на технологічному рівні. Дотепер залишаються неопрацьованими технології навчального діалогу, навчального співробітництва, формування «живого» знання й т.д., що позначається в домінуванні традиційних форм навчального процесу у ВНЗ. Дана стадія сприяє формуванню суб'єктної позиції. Позиція студента – «особистість, яка навчається».

Третю стадію можна позначити як «Я – викладач». Мова йде про професійно – педагогічне самовизначення, професійні вибори майбутнього викладача, що сполучено із прийняттям норм, критеріїв, вимог вибраної педагогічної професії, формуванням образу професії. Оцінкою своєї придатності до професії викладача, освоєння й використання засобів творчої професії для саморозвитку, готовності й здатності актуалізувати свій творчий педагогічний потенціал.

Майбутній викладач тут виступає суб'єктом своєї професійно - педагогічної дії, активно освоює дії, шукає і конструює засоби реалізації цінностей освіти, які стають засобами творчої самореалізації. Студент освоює технології діяльності, у результаті чого «образ педагогічної професії» наповнюється конкретним змістом. Тут вивчаються наукові технології, здобуваються прикладні й фундаментальні наукові знання, наукові ідеї, освоюються дії й форми творчої поведінки.

Основним змістом третьої стадії виступає формування творчого педагогічного потенціалу майбутнього викладача, що забезпечується системою психолого-педагогічної підготовки в університеті, звертанням до сучасних соціально-психологічних, і психотерапевтичних технологій.

Четверта стадія - майбутній викладач тут виступає суб'єктом своєї професійно педагогічної дії, активно освоює дії, шукає й конструює засоби реалізації цінностей освіти, які стають засобами творчої самореалізації. Студент освоює технології діяльності, у результаті чого «образ педагогічної професії» наповнюється конкретним змістом. Тут вивчаються наукові технології, здобуваються прикладні й фундаментальні наукові знання, наукові ідеї, освоюються дії й форми творчої поведінки. Позиція студента – «особистість, яка навчає»

Важливим для даної системи є зміна етапів, на кожному з яких відбувається якісне перетворення внутрішнього світу студента й радикальна зміна його творчого потенціалу. Це має на увазі проходження студентами певних етапів, на кожному з яких формуються ті або інші сторони творчого педагогічного потенціалу, що підготовляють суб'єкта до переходу на більш високий рівень творчого саморозвитку.

Основними процесами, що відбуваються на кожній зі стадій, є: мотиваційний (становлення ціннісного відношення до себе, іншій людині, до професії), рефлексивний (розширення семантичного поля, актуалізація рефлексивного шару свідомості, посилення проблемності мислення), креативний (самооцінка своїх креативних можливостей, бачення із творчої позиції).

Висновки. Таким чином, навчально-професійний процес в університеті повинен бути орієнтований не тільки на соціально-відносні норми і освітні стандарти, але й на індивідуально-креативні можливості студента. Практично це виявляється можливим через розробку індивідуальних планів і програм роботи зі студентами на період їхнього навчання у ВНЗ.

В якості інтегративного критерія розвиваючої освітньої системи розглядається здатність цієї системи забезпечувати всім суб'єктам освітнього процесу комплекс можливостей для ефективного особистісного саморозвитку й самоактуалізації. При цьому можливість розуміється як особлива єдність властивостей освітнього середовища й самого суб'єкта. Ця можливість є рівною мірою як фактором освітнього середовища, так і поведінковим фактором суб'єкта. Щоб використати можливості середовища, комплементарні потреби особистості, що у такий спосіб мотивують його діяльність, студент проявляє відповідну активність. Він стає реальним суб'єктом свого власного розвитку, суб'єктом освітнього процесу, а не залишається об'єктом впливу умов і факторів освітнього середовища, що є принциповим положенням креативного середовища розвиваючого навчання.

Література:

1. Вернадский В. Научная мысль как планетное явление / В. Вернадский. – М.:Наука, 1991. – 270 с.
2. Гузій Н.В. Дидаскологічна освіта як чинник становлення професіоналізму майбутнього педагога / Н.В. Гузій //Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова .Серія 16. –Київ, 2005.– с. 135-139.
3. Закирьянова І.А. Социокультурная компонентность как педагогическая проблема / І.А. Закирьянова. //Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць. Випуск 2, ч.2.– Київ. Вінниця, 2002. – с.55-56.
4. Кузьмина Н.В. Педагогическое мастерство учителя как фактор развития способностей учащихся / Н.В. Кузьмина // Вопросы психологии. – 1984 г. – №1. – с.20-22.
5. Маркарьян Т. Г. Школа, ребенок и учитель / Т.Г. Маркарьян. – Р/Д-Краснодар: Буревестник,1924.– 43 с.
6. Орлов А.Б. Психология личности и сущности человека. Парадигмы, проекции, практики / А.Б. Орлов. – М.: АСАДЕМА, 2002, – 272 с.
7. Роджерс К.Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека./ К.Р. Роджерс. – М.:1994.
8. Серёжникова Р.К. Креативность как критерий творческого педагогического потенциала будущего преподавателя высшей школы непедагогического профиля: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Компетентісно орієнтована освіта: досвід, проблеми, перспективи”], (5–6 листопада 2008 року). Т.3 / М-во освіти і науки України. Академія педагогічних наук України, університет менеджменту освіти, інститут педагогіки АПН України, інститут інноваційних технологій і змісту освіти, управління освіти і науки Донецької облдержадміністрації, Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – Київ-Донецьк: «Каштан», 2008. – С. 308–315.
9. Серьожникова Р.К. Творчий педагогічний потенціал майбутнього викладача економіки: теорія і практика професійно-педагогічної підготовки в університеті непедагогічного профілю. Монографія./ Р.К.Серьожникова – Донецьк: ВДНЗ “ДонНТУ”, 2009. – 237 с.

В статье рассматриваются основы развивающего обучения, обусловленного совершенствованием социального Я, профессионального Я и Я реального, гармонизацией индивидуального и субъективного опыта студента, обеспеченные личностно-ценностным подходом, ориентированным на создание условий (креативной среды) для разностороннего творческого развития студентов – будущих преподавателей профильных дисциплин.

The article covers the basics of developmental education, due to the improvement of the social I am, I am a professional and I am real, the harmonization of individual and subjective experience of the student, secured personal-value approach, aimed at creating conditions (creative environments) for versatile creative development of students - future teachers of specialized subjects.

УДК: 371.3:373.51(575.1)

Farida Umarova,

SCHOOL-BASED TEACHER TRAINING AS AN INTRODUCTION MECHANISM OF THE CHILD-CENTRED EDUCATION

Авторка висвітлює форми підвищення кваліфікації кадрів, які застосовуються в Узбекистані, розглядає світовий і вітчизняний досвід запровадження системи навчання вчителів на базі школи як ефективний спосіб неперервного розвитку професійної компетенції педагогів.

Human individuality, specificity is getting more importance in modern society. This imposes a responsibility on schools to develop students' individuality based on their natural ability, historical and cultural values, national traditions as well as modern progress of science and technology.

As a logical completed knowledge system, transfer of social and cultural practice to growing generation is remaining in the past. This practice is changing to be child-centred development domain and a subject for creation of new social forms and change of community in general secondary education.

Child-centred method of education is a system development approach and meets the current requirements. The objectives and tasks for general secondary education carrying out through management and establishment of basic education, state education standards, realization of the National Program for Personnel Training [2], The School Education Development Program for 2004-2009 [3] requires introducing child-centred learning.

Despite the term "Child-centred learning issues" is new for uzbek pedagogy (N.Azizkhojayev, Sh.Kurbonov, U.Tolipov, U.Nishonaliyev, E.Seythalilov, F.Yuzlikayev et al.) it reflects historical deep humanity direction in philosophy, psychology and pedagogy. The priority of child-sentred development is strictly asserted in pedagogy and accepted by scientific-pedagogic community. But, so far, use of ready information and subject teaching education is being experienced.

Because of these negative conditions, there is contrary between the current education and humanity in the National Program for Personnel Training, child-centred of education, students' aspirations shifted corresponding new requirements, values of society, human nature, its physical and moral health.

The national education model includes 5 components, the first of them is person. Person refers to principal subject and object of the education development system, provider and user of educational services. As a provider of educational services, person, after gaining appropriate education degree, works in the fields such as education, production, science, culture and service, and introduce own knowledge and experience [2].